

Panoràmica de Blanes d'Amadeo Mauri

El llibre de visites d'un metge blanenc del segle XVIII

ENRIC MIRAMBELL

El dia 23 d'abril de l'any 1969, la Biblioteca Pública de Girona rebia la donació d'una col·lecció de llibres de medicina formada pels membres de la família Oms de Blanes, els quals s'havien succeït en l'exercici de la medicina.

El Sr. Joaquim Oms i Plandiura havia trencat la tradició de segles en dedicar-se a la carrera de farmàcia i no a la de medicina com havien fet, d'una manera ininterrompuda els seus antecessors. En veure que els seus fills tampoc es dedicaven a la professió mèdica, considerà que la

biblioteca professional familiar tindria el seu millor destí incorporada a una institució pública. Per això, en feu donació a la Biblioteca Pública de Girona.

Els llibres, ordenats i catalogats, es posaren a disposició del públic i se'n publicà el catàleg, precedit d'unes consideracions sobre el seu contingut¹.

A més dels llibres científics i diverses publicacions de tipus administratiu relatives a la sanitat pública, formen part de la col·lecció cinc volums que contenen anotacions referents a l'activitat professional dels successius metges de la família Oms.

Avui comentarem el més antic

d'aquests cinc llibres, que correspon a la segona meitat del segle XVIII:

Es tracta d'un volum en tamany foli, enquadernat en pergami. En la coberta hi consta un 3, cosa que pot fer suposar l'existència d'altres dos volums més antics que no s'han conservat. En el llom hi ha restes d'una etiqueta de paper, però no es pot conèixer res de les dades que contenia.

En l'interior hi ha un primer foli sense numerar i dos-cents vint-i-nou folis numerats de l'1 al 229.

En el foli sense numerar hi consta la següent inscripció: «Llibre de visites fetes per lo Dr. Joseph Antoni Oms i Jofre».

En el mateix foli hi consten dues notes d'interès familiar: «14 desembre 1674, en poder de Llätzer Galí, regint la notaria de Blanes, testament del Dr. Antoni Oms» i «18 setembre 1596 (sic) testament del Dr. Joseph Oms en poder de Francisco Rovira i Selabert, notari de Blanes».

En el protocol del notari Llätzer Galí de l'esmentat any 1674, no hi he trobat l'indicat testament. Pot ser que hi hagi un error en la data de la nota, cosa que ajuda a suposar el fet que el 7 rectifica un número escrit anteriorment. Però ni en el protocol del 1664, ni en el de 1684 hi trobem l'esmentat testament. En canvi, trobem un document del 3 de desembre de 1684 atorgat pel Dr. Antoni Oms, pel qual nomena el seu fill Josep, també doctor en medicina, hereu de la seva esposa, d'acord amb el testament que ella havia atorgat, en el qual li donava aquesta facultat. Per un altre document de la mateixa data, nomena al dit fill Josep procurador de tots els seus béns. Queda, doncs, comprovat que els Antoni i Josep que consten en les dues notes del llibre són pare i fill; i probablement el segon és l'avi del titular del llibre que comentem.

Pel testament de Josep Oms, sabem que era fill d'Antoni, també doctor en medicina, aleshores ja difunt. I també ens dona a conèixer que els seus avantpassats acostumaven a ésser enterrats a la sepultura que hi havia a la capella dels Sants Màrtirs de l'Església Parroquial de Santa Maria, on ell també vol ser sepultat quan mori. Tenia tres fills:

Gravat anònim del segle XVI.

Antoni (l'hereu), Josep i Francisco, i una filla, Maria. Hi consta que el testament l'atorgà en el seu domicili particular, que estava situat al carrer nou de la vila de Blanes³.

En la segona nota hi ha un error en la data, el qual resulta fàcil de detectar i de corregir. Es tracta que el notari Rovira no va viure durant el segle XVI sinó durant el XVII, i també sembla que la primera nota ha de ser anterior a la segona. Efectivament, en el protocol de l'esmentat notari, cor-

responent a l'any 1696, hi trobem el testament del Dr. en medicina Josep Oms.

Les cinc primeres fulles foliades del llibre de visites estan en blanc. En el F. 6 comencen les anotacions.

En la plana esquerra, hi ha anotades les visites que realitzava el doctor i les quantitats que li devia cada client. En la plana dreta corresponent hi consta el pagament de les quantitats que se li devien.

La partida que fa referència a

HISTÒRIA

cada client s'encapçala amb el nom i la professió del cap de família, i a continuació anota les visites que ha fet a ell o als components de la família. Especifica si les visites han estat nocturnes i, en alguns casos, fins i tot hi fa constar l'hora en què va realitzar la visita. En el marge dret de la mateixa plana, hi anota l'import de les visites, que acostuma a agrupar per sèries que corresponen a cada malaltia, i al final de la partida anota la quantitat total que se li deu.

Fa constar en alguns casos: «combrrega» i en altres: «obiit». Aquestes anotacions de viàtic i defunció no són massa nombroses, la qual cosa permet suposar que en una bona part dels casos es tracta de malalties no greus. Però sí que en trobem moltes que duren un nombre considerable de dies. En aquest llibre, no fa constar el tipus de malaltia que tractava.

L'atenció del metge als seus malalts és constant, ja que veiem que durant una malaltia que dura vuit o deu dies, i en el transcurs de la qual no s'administra viàtic, ni acaba en defunció, el metge visita el malalt dià-

riament, i molts dies dues vegades, i alguns dies fins i tot tres vegades.

El preu de la visita era de quatre sous, quantitat bastant important atès el nombre de visites que feia diàriament. En canvi, la conducta anyal tenia un preu molt mòdic, doncs es mou entre 4, 5 o 6 pessetes, quantitat que fa constar així i amb el seu equivalent a lliures i a sous. La pesseta equivalia a set sous i sis diners.

En alguns casos se celebra una consulta amb un altre doctor, i aleshores els honoraris són més elevats. Com ja he dit abans, en la plana dreta, i coincidint amb les respectives partides de la plana esquerra, hi figuren els pagaments de les quantitats acreditades. Aquests pagaments es fan unes vegades amb diners i altres mitjançant espècies. I aquestes són les més variades que es pugui imaginar. A més a més del que se li devia, també rebia algun present extraordinari, que fa constar. També anota en algunes partides «aquestes visites no les vull cobrar» o bé «no li cobro les visites extraordinàries», i altres consideracions per l'estil.

Com dèiem, les mercaderies que servien pel pagament dels treballs professionals eren molt diverses. En alguns casos fa constar el preu del producte, i estableix el còmput entre el deute i la cosa que rep. En altres casos, només fa constar el material que rep o el servei que s'intercanvia.

La major part de les mercaderies que se li lliuren són productes del camp: blat, blat de moro, fesols, faves, cigrons, oli, vi, forcs de cebes, forcs d'alls, tabac, arròs, farina.

En un cas fa constar que mitja càrrega de vi serveix per pagar la conducta d'un any, de sis pessetes de preu.

Altres productes alimentaris, com són la xocolata, i també una gallina o una polla.

En una població com Blanes no pot faltar-hi el peix. Hi ha clients que només paguen amb peix, sobretot amb el lluç; altres alternen els productes. També trobem alguna aportació de pagell o de roger, com també, en diverses ocasions, un barrilet d'anxoves, distingint si retorna el barril buit. En una altra ocasió rep quaranta qua-

Pots ceràmics de farmàcia del segle XVIII.

Els metges cobraven els seus serveis amb espècies.
A Blanes no hi podia faltar el peix.

tre sardines.

Una de les entregues de lluç porta la indicació del seu valor, que és un lluç de dues terces un sou i sis diners; més o menys el preu d'un quilo de lluç equivalia al de dues visites mèdiques.

També rebia peces o materials de vestir: unes mitges, unes sabates, un barret (val 2 lliures, tres sous), tres canes de drap, indiana.

Un comerciant paga amb una peça de tela, que valora en 25 pessetes. El doctor fa notar que n'ha comprada una altra de millor qualitat a un altre comerciant, per 24 pessetes. Sembla ser que el comerciant que pagava les atencions mèdiques amb gèneres de la seva botiga, volia que l'intercanvi li sortís favorable i adinerava més la seva mercaderia. El metge se'n adonà i ho anota a la seva agenda. El que no sabem és si el tema es va discutir de paraula entre les dues parts interessades.

Se li paga també amb materials de construcció com són rajoles i guix.

Una part molt important dels honoraris mèdics es paga amb prestacions personals. Així s'anoten jornals per fangar, cavar, sembrar, escatar, dallar, segar, llaurar, batre, alçar raïm, batre tapissos, arrencar llegums, fer cols, podar. En alguns treballs s'empra un animal propi del jornalero, com és

batre faves amb el mul propi, tragar diverses càrregues amb burro o amb mul; realitzar diversos treballs del camp amb vaques, tragar llenya, (distingeix entre la llenya i el seu transport), tragar fems, palla, etc.

També hi ha jornals d'arrencar llegums i de lligar garbes.

Hi consten igualment treballs domèstics com són escombrar, fer bugades i cosir.

Hi ha clients que van tan endarrerits en la liquidació dels honoraris que encara li paguen les visites que devien al seu pare, i van quedant a deure les que els fa l'actual doctor.

El llibre que estem comentant ens dóna, en conjunt, una visió molt humana d'alguns aspectes de la vida de la gent de Blanes a la segona meitat del segle XVIII, com també de l'activitat professional d'un dels membres de la família Oms, que tants metges va donar a la societat blanenca⁴

NOTES

1. Mirambell Belloc, E.- *La Biblioteca mèdica de la família Oms de Blanes*. a *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*. T. LXXVIII, 1- Madrid, enero-junio 1975, p. 93-110.
2. Arxiu Històric Provincial de Girona. *Protocol del notari de Blanes Llàtzer Gali*, de l'any 1684, núm. 213.
3. Arxiu Històric Provincial de Girona. *Protocol del notari de Blanes Francisco Rovira i Salabert*, de l'any 1696, núm. 229.
4. Aquest article va ser presentat pel seu autor com una Comunicació a la XXVIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, celebrada a Santa Coloma de Farners el mes d'octubre de 1983.

Enric Mirambell és historiador